

Mindaugas Jurkynas, Vilija Gelažauskaitė*

Vilniaus universiteto Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas

Bevizio režimo tarp ES ir Rusijos poveikio vertinimas: Lietuvos atvejis

Studijoje siekiama įvertinti galimo bevizio režimo tarp Europos Sąjungos ir Rusijos Federacijos poveikį Lietuvos vidaus, užsienio reikalų, muitinės bei pasienio kontrolės sistemoms. Tyrime bus siekiama išanalizuoti tokio režimo poveikį legalios ir nelegalios migracijos mastams, nusikalstamumo lygiui, valstybės sienos apsaugos sistemai, policijos veiklos organizavimui, Lietuvos nelegalios migracijos valdymo sistemai, finansinę naštą Lietuvos prieglobsčio sistemai bei apskaičiuoti bendras ir būsimas finansines sąnaudas. Analizėje naudojami empiriniai duomenys susideda iš interviu su vidaus ir užsienio reikalų ministerijų bei su jomis susijusių institucijų (Policijos departamento prie VRM, Migracijos departamento prie VRM, Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie VRM, Muitinės departamento prie Finansų ministerijos, Pasienio kontrolės punktų direkcijos prie Susisiekimo ministerijos) pareigūnais, statistinių duomenų bei anksčiau atliktų tyrimų apie bevizį režimą. Studiją sudaro šios penkios dalys: politinio konteksto beviziam režimui įvesti įvertinimas, jo poveikio aukščiau minėtoms valstybės institucijoms analizė, bendros finansinės naštos dėl galimo bevizio režimo apskaičiavimas, išvados bei rekomendacijos. Tyrimo tikslas ir uždaviniai apima specifinius veiksnius bei jų poveikį, tačiau neatmetama, kad kompleksiškoje socialinėje realybėje gali pasireikšti ir kitų veiksnių, neįtrauktų į studiją, poveikis, kuris čia nėra aptariamas dėl tyrimo apimties ribotumo. Studijos išvados ir pasiūlymai iš dalies orientuojami į ateities perspektyvas, o tai metodologiškai apsunkina tikslus sąnaudų vertinimus. Be to, tyrime nėra apskaičiuojama galima bevizio režimo nauda. Išvadose buvo nustatyti neigiamos įtakos aspektai dėl ES – Rusijos bevizio režimo įvedimo: jis panaikintų specialiosios Kaliningrado tranzito schemos poreikį ir šios schemos finansavimą, tikėtina, didėtų bendras nusikalstamumas, suaktyvėtų organizuoto nusikalstamumo grupuočių veikla bei plėstųsi terorizmo ir prekybos žmonėmis grėsmės. Sąnaudos, susiję su nuostoliais dėl sumažėjusio ES finansavimo, negautos lėšos bei išaugę institucijų stiprinimo poreikiai sudarytų 16–17 milijonų litų metinių išlaidų, neskaičiuojant papildomų sąnaudų ir ateities projektų, kurių suma gali siekti nuo 40 iki 85 milijonų litų.

**Dr. Mindaugas Jurkynas* – Vilniaus universiteto Tarptautinių santykių ir politikos mokslų instituto Europos studijų katedros docentas. Adresas korespondencijai: Vokiečių g. 10, 01130 Vilnius, tel. 8 5 2514139, el. paštas – mindaugas.jurkynas@tspmi.vu.lt. *Vilija Gelažauskaitė* – Vilniaus universiteto Tarptautinių santykių ir politikos mokslų instituto Europos studijų magistrantė, Švietimo ir mokslo ministerijos Tarptautinio bendradarbiavimo skyriaus vyriausioji specialistė. Adresas korespondencijai: A. Volano g. 2/7-231, 01516 Vilnius, tel. 8 5 2191251, el. paštas – vilija.gelazauskaite@gmail.com

Įvadas

Vizų režimo tarp Europos Sąjungos bei Rusijos Federacijos panaikinimas – prasidėjęs procesas, daugiausiai inicijuotas pačios Rusijos.¹ Svarbių ekonominių ar socialinių motyvų beviziam režimui atsirasti nėra: tai veikia Rusijos statuso ir simbolio klausimas, kuris, atsiradęs Rusijos politinėje darbotvarkėje, yra aktyviai „stumiamas“ santykiuose su ES.² Rusijos pareigūnai teigia, kad ES ir Rusija, svarstydamos šį klausimą, pastaruoju metu pereina į „operatyviąją fazę“, aptardamos biometrinių pasų ir readmisijos susitarimo įgyvendinimo klausimus.³ Bevizio režimo įvedimo klausimas buvo iškeltas dar 2003 m. Sankt Peterburge vykusiame vienuoliktame Europos Sąjungos ir Rusijos vadovų susitikime. Lietuva taip pat yra šio proceso dalyvė, nes jai, kaip visateisei Europos Sąjungos narei, aktualūs bendrieji Sąjungos sudaromi susitarimai su trečiosiomis šalimis ir iš jų kylantys teisiniai įsipareigojimai. Svarbu pažymėti, kad tokie susitarimai gali suponuoti įvairaus pobūdžio pasekmes, kurių valdymas, neigiamų aspektų neutralizavimas ar galima nauda tampa svarbiais bevizio režimo įvedimo aspektais.

Šis poveikio vertinimo tyrimas yra aktualus dėl politinių, saugumo ir techninių-finansinių priežasčių. Politiškai ES–Rusijos santykių lygmenyje šis procesas jau prasidėjęs ir Lietuvai, kaip ES narei, atsakingai už ES išorinę sieną su Rusija, svarbu žinoti dinamišką geopolitinę situaciją bei jos pasekmes. Žvelgiant iš „minkštojo“ saugumo perspektyvos, galimos bendros bevizio režimo sąnaudos, o ypač studijoje tiriamas poveikis vidaus saugumui, lieka nepakankamai įvertinti. Tyrimo metu surinkta informacija bei rekomendacijos gali tapti naudingu įrankiu formuoti Lietuvos institucijų argumentacijai derybose dėl bevizio režimo įvedimo, numatant įvairaus pobūdžio kompensacines priemones. Logiška, kad studiją apie ES–Rusijos bevizio režimo poveikį Lietuvai galima laikyti svarbia pirmine analize, padėsiančia užtikrinti geresnę esamos situacijos suvokimą ir tam tikrų gairių ruošiant ar tobulinant Lietuvos derybines pozicijas tiek dėl ES–Rusijos bevizio režimo, tiek dėl ES finansinės 2014–2020 m. perspektyvos, projektavimą. Studija taip pat gali

¹ Studijos autoriai dėkoja dviems anoniminiams recenzentams už pastabas, VU TSPMI studentui Martynui Bieliakui už techninę pagalbą, tekste minėtų institucijų atstovams už pasiūlymus, duomenis bei bendradarbiavimą ir Ministro Pirmininko tarnybai už tyrimo koordinavimą. Tyrimas finansuotas Ministro Pirmininko tarnybos vykdomo projekto „Lietuvos – Europos Sąjungos reikalų sistemos efektyvumo didinimas (LESSED)“ (Nr. VP1-4.2-VRM-05-V-02-001) lėšomis. Projektas „Lietuvos – Europos Sąjungos reikalų sistemos efektyvumo didinimas (LESSED)“ vykdomas pagal 2007–2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 4 prioriteto „Administracinių gebėjimų stiprinimas ir viešojo administravimo efektyvumo didinimas“ įgyvendinimo priemonę VP1-4.2-VRM-05-V „Geresnis Europos Sąjungos politikų įgyvendinimas“.

² Interviu su Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijos Rytų kaimynystės politikos departamento Rusijos skyriaus III sekretore p. Lina Sučilaite, 2011 m. sausio 20 d.

³ BNS, *Bevizis režimas bus viena svarbiausių Rusijos ir ES viršūnių susitikimo temų, sako Čizovas*, 2010 m. gruodžio 2 d., <<http://myep.delfi.lt/news/bevizis-rezimas-bus-viena-svarbiausiu-rusijos-ir-es-virsuniu-susitikimo-temu-sako-cizovas.d?id=39253527>>, 20 12 2010.

būti naudinga ir VRM pozicijoms parengti, reaguojant į 2011 m. sausio pradžioje sudarytą Europos Komisijos klausimyną, į kurį reikia atsakyti iki 2011 m. kovo 6 d.⁴ Galiausiai tyrimo aktualumui papildomą kontekstą sudaro ir tam tikri vidaus politinio gyvenimo elementai: remiantis nuomonių apklausomis, Lietuvos gyventojai, vertindami šalies užsienio politiką, palankiausiai žiūri į valstybės vadovų pastangas normalizuoti santykius su Rusija.⁵

Vertinant tyrimo naujumą, verta pažymėti, kad iki šiol praktiškai nėra išsamesnių studijų apie ES–Rusijos bevizio režimo poveikį Lietuvai ar atskiroms valstybės gyvenimo sritims, išskyrus trumpus vidinius VRM ir URM pasvarstymus apie galimas bevizio režimo išlaidas.⁶ Egzistuoja daugiausia bendresnio pobūdžio analizės, kaip antai, M. M. Salminen ir A. Moshes (2009) studijoje tiriamos Rusijos–ES bevizio režimo perspektyvos, analizuojami penki atvejai (Suomija, Vokietija, Italija, Estija, Lenkija), dabartinis vizų režimas ir su bevizio režimo įvedimu susijusios politinės, saugumo ir techninės problemos. Tyrimo išvadose pabrėžiama, kad bevizis režimas tarp ES ir Rusijos yra abipusiškai naudingas ir siektinas, nes tarp ES ir Rusijos padidėjo keliaujančių asmenų skaičius, o į Rusijos piliečius žiūrima kaip į patikimus ir gerus klientus. Galiausiai teigiama, kad Rusijos modernizacijai reikia Europos kapitalo ir žinių – tai reikalauja lengvesnių žmonių komunikacijos sąlygų. Studijoje teigiama, kad dabartinis vizų režimas, savo ruožtu, menkina strateginę ES–Rusijos partnerystę.

Šio mažos apimties tyrimo tikslas – įvertinti numatomo bevizio režimo tarp Europos Sąjungos ir Rusijos Federacijos įvedimo poveikį Lietuvos vidaus reikalų sistemai. Siekiant įgyvendinti suformuluotą tikslą, tyrime iškeliamas uždavinys nustatyti bendrasis uždavinys – nustatyti bei kokybiškai ir kiekybiškai įvertinti bevizio režimo tarp ES ir Rusijos Federacijos įvedimo pasekmes bei pateikti pagrįstus siūlymus ir rekomendacijas dėl galimo šių pasekmių valdymo ar neutralizavimo. Šalia bendrojo uždavinio yra išskiriami konkretūs papildomi uždaviniai, žymintys detalų galimo Europos Sąjungos ir Rusijos bevizio režimo poveikio tyrimo atskiroms šalies vidaus reikalų sistemos sritims vykdymą:

- Įvertinti galimą bevizio režimo tarp Europos Sąjungos ir Rusijos Federacijos poveikį Lietuvos socialinei aplinkai: legalios ir nelegalios migracijos mastams, nusikalstamumo lygiui;

⁴ *Public Consultation on EU Funding in the Area of Home Affairs*, <http://ec.europa.eu/home-affairs/news/consulting_public/consulting_0020_en.htm>. 07 02 2011

⁵ BNS, *Pastangos normalizuoti santykius su Rusija vertinamos palankiai*, 2011 m. sausio 24 d., <<http://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/pastangos-normalizuoti-santykius-su-rusija-vertinamos-palankiai.d?id=41181519>>, 25 01 2011.

⁶ Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, *Vizų režimo tarp ES ir Rusijos panaikinimo poveikio Lietuvai vertinimas*, 2010 m. lapkritis (dokumentas gautas iš Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Tarptautinio bendradarbiavimo departamento vyresniosios specialistės p. Irinos Voinilkos, 2011 m. sausio 26 d.)

- Įvertinti galimas bevizio režimo tarp Europos Sąjungos ir Rusijos Federacijos įvedimo pasekmes valstybės sienos apsaugos sistemai: Valstybės sienos apsaugos tarnybos veiklos organizavimui, finansinių ir žmogiškųjų išteklių poreikiui;
- Įvertinti galimas bevizio režimo tarp Europos Sąjungos ir Rusijos Federacijos įvedimo pasekmes vidaus saugumui užtikrinti: policijos veiklos organizavimui, finansinių ir žmogiškųjų išteklių poreikiui;
- Įvertinti bevizio režimo tarp Europos Sąjungos ir Rusijos Federacijos administracinę ir finansinę naštą Lietuvos nelegalios migracijos valdymo sistemai;
- Įvertinti bevizio režimo tarp Europos Sąjungos ir Rusijos Federacijos administracinę ir finansinę naštą Lietuvos prieglobsčio sistemai;
- Apskaičiuoti bendrą finansinę naštą, teksiančią Lietuvai bevizio režimo tarp Europos Sąjungos ir Rusijos Federacijos įvedimo atveju.

Tyrimo rezultatai padėtų nustatyti problemas/iššūkius, su kuriais susidurs Lietuvos valstybės sienos apsaugos sistema, LRM sistema, Lietuvos migracijos valdymo sistema, Lietuvos policijos įstaigos bevizio režimo tarp ES ir RF įvedimo atveju, leistų pasiūlyti galimus numatomų problemų sprendimo/neutralizavimo būdus ir iššūkių valdymo priemones bei pateikti galimą jų įgyvendinimo finansinę išraišką.

Atsižvelgiant į studijos specifiką bei siekiant įgyvendinti iškeltą tikslą, tyrime naudojamos kelios duomenų rinkimo ir analizės metodologijos, besiremiančios kokybiniu socialinių mokslų tyrimo metodu – atvejo studija. Atvejo studija, kaip pagrindinis tyrimo įrankis, įgalinantis visapusiškai ir giliai analizuoti nedidelį kiekį tiriamųjų objektų, padeda atskleisti Lietuvos atvejui būdingą problematiką, tendencijas, nustatyti galimas bevizio režimo tarp Europos Sąjungos bei Rusijos Federacijos pasekmes Lietuvos vidaus reikalų ir LRM sistemoms.

Studijos autoriai pripažįsta, jog tyrime dėl suformuluotų empirinių užduočių tikslingai nėra ieškota teorinio pagrindo ar pagrindų ir papildomos informacijos, kuri pagrįstų interviu metu surinktą medžiagą, kadangi studijoje išlieka kritiškas institucijų nuomonę atspindinčios informacijos, gautos interviu metu, vertinimas.⁷

Siekiant įvairiapusiškai ir objektyviai įvertinti bevizio režimo tarp Europos Sąjungos bei Rusijos Federacijos poveikį, šiame tyrime naudojami empiriniai duomenys, gauti iš pirminių šaltinių, analizuojant politinę situaciją, statistinius duomenis, interviu su Lietuvos Respublikos vidaus ir užsienio reikalų ministerijų bei su jomis susijusių institucijų (Policijos departamento prie VRM, Migracijos departamento prie VRM, Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie VRM, Muitinės departamento prie Finansų ministerijos, Pasienio kontrolės punktų direkcijos prie

⁷ Lietuvos Respublikos Ministro Pirmininko kancleris Deividas Matulionis yra davęs leidimą spausdinti šią studiją.

Susisiekimo ministerijos) pareigūnais; antrinių šaltinių, t.y. iš kitų anksčiau atliktų analizių apie bevizį režimą ir jo aspektus.

Tyrimo sudedamosios dalys apima politinį bevizio režimo įvedimo kontekstą, bevizio režimo poveikį Lietuvos socialinei aplinkai, nelegalios migracijos valdymo ir prieglobsčio sistemai, valstybės sienos apsaugos ir muitinės sistemoms, vidaus saugumo užtikrinimui, bendros finansinės naštos Lietuvai dėl bevizio režimo įvedimo apskaičiavimą, išvadas bei rekomendacijas.

1. Politinis bevizio režimo įvedimo kontekstas

Šiame skyriuje bus bandoma trumpai apžvelgti Rusijos ir Europos Sąjungos bevizio režimo įvedimo kontekstą, siejant jį su Lietuvos pozicijos ypatybėmis. Pirmiausia svarbu pažymėti, kad ES–Rusijos bevizio režimo įvedimo klausimas žymi prasidėjusį politinį procesą, kurio ištakos, kaip jau buvo minėta, susijusios su 2003 m. Sankt Peterburge vykusiu ES ir Rusijos vadovų susitikimu. Šiame vienuoliktame eiliniame ES ir Rusijos viršūnių susitikime ypatingos svarbos įgijo siekis perkelti dvišalius Sąjungos bei Rusijos Federacijos santykius į kokybiškai naują lygmenį. Paskelbta deklaracija, numatanti plėsti bendradarbiavimą keturiose srityse: ekonominėje, laisvės, saugumo ir teisingumo, mokslo ir švietimo bei išorinio saugumo.⁸ Būtent šioje deklaracijoje iškeltas tyrimui aktualus vizų režimo palengvinimo klausimas, kuriam spręsti numatyta ilgalaikė perspektyva. Taigi bevizio režimo įvedimas – vienas iš ES–Rusijos „partnerystės modernizacijos“ ir pačios Rusijos „modernizacijos“ aspektų, svarbus kaip ilgalaikės bendradarbiavimo perspektyvos tikslas⁹. Bevizio režimo įvedimo proceso pradžią galima laikyti svarbiu žingsniu link ES–Rusijos strateginės partnerystės stiprinimo¹⁰.

Lietuvos poziciją, kurios šalyje nesupriešina skirtingos institucinės ar politinės nuomonės, ES–Rusijos bevizio režimo klausimu galima apibūdinti kaip nuosaikų pritarimą ES nuostatai, kad vizų panaikinimas Rusijai ateityje yra galimas, išskiriant keletą reikšmingų aspektų, kurių įgyvendinimas Lietuvoje laikomas svarbiu vizų panaikinimo proceso pažangos rodikliu. Vienas iš tokių aspektų yra techninis: su bevizio režimo įvedimu susijusių priemonių įgyvendinimas ir su tuo susijusios pažangos matavimas. Tai yra koncentravimasis į proceso ilgalaikiškumą ir gebėjimą užsitikrinti, jog bevizis režimas Rusijai nebus įvestas, neįgyvendinus visų

⁸ Vitkus G., „Rusijos-JAV-ES trikampis ir mažesnės valstybės 2003-2004 metais“, *Lietuvos metinė strateginė apžvalga 2004*, p. 144.

⁹ Kirvelytė L., „Rusijos B planas“, Vilnius, 2010 m. birželio 11 d., <<http://www.atgimimas.lt/Pasaulyje/2010-metai-birzelio/Rusijos-B-planas>>, 21 01 2011.

¹⁰ Interviu su p. Lina Sučilaite (2 išnaša).

reikiamų priemonių bei jam adekvačiai nepasiruošus.¹¹ Antrasis, labiau politinis aspektas, sietinas su Rytų partnerystės šalių nediskriminavimo perspektyva¹². Nors tokių šalių pasirengimo stadija ir įdirbio laipsnis, siekiant įsivesti bevizį režimą su ES, yra labai nevienodas (Ukraina, Moldova yra pasiekusios santykinai aukštą pažangos laipsnį, o tokios šalys kaip Gruzija, Baltarusija, Armėnija, Azerbaidžanas – atsilieka kur kas labiau), tačiau tiek Lietuvai, tiek daugeliui kitų naujųjų ES narių svarbu pasiekti, kad bevizis režimas Rusijai nebūtų įvestas anksčiau nei Rytų partnerystės šalims¹³.

Bene aktyviausios pastangos priimti galutinį susitarimo projektą, skirtą įvesti ES–Rusijos beviziam režimui, buvo sutelktos Ispanijos pirmininkavimo Sąjungai metu, 2010 m. pradžioje. Šiame kontekste itin svarbų vaidmenį suvaidino Ispanijos užsienio reikalų ministras Miguelis Angelis Moratinosas, inicijavęs idėją parengti Rusijai tam tikras „kelio gaires“, numatančias ES–Rusijos bevizio režimo liberalizavimą ir galutinį panaikinimą dar Ispanijos pirmininkavimo laikotarpiu.¹⁴ Įsivyravo požiūris, kad bevizio režimo įvedimo sustabdyti nepavyks, todėl su Rusijos pažangos procesu susieta vizų panaikinimo perspektyva tapo priimtina alternatyva tiek Lietuvai, tiek kitoms naujosios ES narėms. Šią procesinę išraišką ir pažangos vertinimo galimybę Lietuvos atveju galima vertinti kaip tam tikrą nuo neigiamų implikacijų atribojantį saugiklį, grįstą konkrečių laiko rėmų nebuvimu bei dokumentų derinimo baigties neaiškumo aspektu.¹⁵

Naujosios ES narės kartu su Šiaurės šalimis, Didžiąja Britanija, Belgija, Olandija yra tarsi skeptiškųjų ES narių grupė, kuri, nors ir tiesiogiai neprieštarauja minėto bevizio režimo įvedimui, tačiau laikosi gana nuosaikios bei atsargios pozicijos. Ne vien strateginio, bet ypač operatyvaus bendradarbiavimo plėtojimu su Rusijos teisėsaugos institucijomis labiausiai suinteresuotos Baltijos šalys, Austrija bei Olandija. Likusių ES narių, pirmiausia Vokietijos ir Prancūzijos, pozicijos gana smarkiai išsiskiria: pirmoji labiau pasisako už kontroliuojamo proceso alternatyvą, o antroji pasižymi kur kas aktyvesniu ir mažiau į kontroliuojamą procesą orientuotu palaikymu paspartinti bevizio režimo įvedimą. Tokiai Prancūzijos pozicijai gana artima ir pietinių ES šalių, t.y. Ispanijos, Italijos, Portugalijos, Graikijos, Kipro, nuomonė – visos šios valstybės kur kas mažiau dėmesio skiria bevizio režimo proceso detalėms.¹⁶ Visgi Europos Sąjungos narių pozicijoms yra būdingas bendras „vardiklis“, už kurį pasisako bemaž visos ES šalys. Tai yra tam tikri minimalūs ir

¹¹ Ten pat.

¹² Ten pat.

¹³ Kirvelytė (9 išnaša).

¹⁴ BNS, *Bevizio režimo su ES siekianti Rusija ruošiasi pasirašyti readmisijos protokolus su Bendrijos šalimis*, Vilnius, 2010 m. sausio 23 d., <<http://www.delfi.lt/news/daily/world/bevizio-rezimo-su-es-siekianti-rusija-ruosiasi-pasirasyti-readmisijos-protokolus-su-bendrijos-salimis.d?id=28149309>>, 19 12 2010

¹⁵ Interviu su p. Lina Sučilaite (2 išnaša).

¹⁶ Ten pat.

pirminiai „namų darbai“, kuriuos Rusija turi atlikti, kad būtų pasiekta adekvati pažanga dar prieš bevizio režimo įvedimą: Rusijos išpareigojimai panaikinti privalomą ES piliečių registravimą Rusijoje bei biometrinių pasų įvedimas.¹⁷

Analizuojant ES ir Rusijos bevizio režimo įvedimo kontekstą, ne mažiau svarbu įvardyti ir Europos Komisijos nuomonę, mat Komisija atstovauja Sąjungai derybose su Rusija. EK poziciją galima laikyti artima šalių grupei, pasisakančiai už kontroliuojamą procesą ir nuolatinį išpareigojimų įgyvendinimo pažangos vertinimą.¹⁸ Toks Komisijos ir „atsargiųjų“ narių grupės požiūris gali būti vertinamas kaip „žingsnis po žingsnio“ logika.¹⁹

Viso derybų proceso metu šalys narės turi tam tikros įtakos, mat dalyvauja ES Tarybos darbo grupėse, įvairiose vertinimo komisijose, raportų analizėje, nors, žinia, didžiųjų ES narių, ypač Prancūzijos ir Vokietijos, pozicijos yra bene svarbiausios. Lietuvos poziciją reikėtų vertinti kaip sudedamąją bendros ES pozicijos dalį, kadangi dvišaliai susitarimai bevizio režimo įvedimo klausimais tarp Lietuvos ir Rusijos nėra formuojami.²⁰

Reikia pažymėti, kad vienas iš svarbiausių klausimų Lietuvai ES ir Rusijos derybose dėl vizų panaikinimo gali būti siejamas su Lietuva besiribojančia Kaliningrado sritimi, o tiksliau – su specialiąja Kaliningrado tranzito schema. Bevizio režimo atsiradimas pirmiausia reikštų minėtosios schemos veikimo pabaigą, o tai būtų susiję su ES finansavimo nutraukimu bei darbo vietų mažėjimu, apie ką bus vėliau rašoma detaliau. Lietuva norėtų Kaliningradui suteikti daugiau išskirtinumo bevizio režimo įvedimo procese,²¹ tačiau pastebimas tokio pobūdžio iniciatyvų trūkumas iš Rusijos pusės.^{22 23}

¹⁷ Interviu su Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Tarptautinio bendradarbiavimo departamento direktoriumi p. Olegu Skinderskiu, 2011 m. sausio 28 d.

¹⁸ Interviu su p. Lina Sučilaite (2 išnaša).

¹⁹ Bevizio režimo įvedimo proceso metu ES Taryba savo sprendimu nustato ir patvirtina derybų mandato apimtis Komisijai, suteikdama galimybę atstovauti Sąjungai tarptautinėse derybose su trečiosiomis šalimis, o tyrime analizuojamu atveju – su Rusija. Galutinis šio proceso rezultatas – dvišalės sutarties tarp ES ir Rusijos pasirašymas. Interviu su Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijos Konsulinio departamento Šengeno skyriaus vedėju p. Rimgaudu Lošiu, 2011 m. sausio 20 d.

²⁰ Interviu su p. Lina Sučilaite (2 išnaša).

²¹ Ten pat.

²² Būta pastangų suteikti Kaliningradui ypatingą statusą, kuris leistų kalbėti apie ankstesnį „bevizio režimo“ įvedimą šioje Rusijos dalyje. Tai sietina su Lenkijos ir Rusijos iniciatyvomis pritaikyti bevizį režimą visiems Kaliningrado srities gyventojams. Pasak užsienio reikalų viceministro Evaldo Ignatavičiaus, Lietuva palaikė kitokią, labiau su Briuseliu suderintą ir Šengeno sutarties išpareigojimus atitinkančią poziciją: pasisakyta už idėją, apimančią supaprastintą sienos kirtimo galimybę penkiasdešimt kilometrų atstumu nuo jos gyvenantiems žmonėms, tačiau Rusija tokio pobūdžio susitarimo sudaryti atstumu nepanoro. Gudavičius S., „Lietuva – Rusijos bevizio režimo į ES stabdys“, Vilnius, 2010, <<http://www.diena.lt/naujienos/lietuva/lietuva-rusijos-bevizio-rezimo-i-es-stabdys-294945/psl-1>>, 19 01 2011.

²³ Tokia vietinio eismo sutartis žymėtų tarpinę padėtį tarp dabartinės situacijos ir vizų panaikinimo, taigi būtų vertintina pozityviai kaip testas, rodantis, kaip galėtų veikti bevizio režimo schema. Interviu su p. Olegu Skinderskiu, 2011 m. sausio 28 d. (17 išnaša).

Vizų panaikinimas nėra tapatus vieningos erdvės sukūrimui, tad šio proceso galutinis rezultatas turėtų reikšti ne kontrolės panaikinimą, bet kontrolės formos pakeitimą: panaikinama dviejų kontrolės lygių sistema, o naujoji sistema sutelkiama į pasienio kontrolę.²⁴ Tokiu būdu vis dar išlieka tam tikri apsaugos nuo nepageidaujamų veiksmų mechanizmai (pvz., apribojimai dėl buvimo laiko kitoje šalyje). Reikia pažymėti, kad konsulinės kontrolės atsisakymas bevizio režimo atveju reikštų, kaip vėliau teigiama tyrime, didesnio masto piliečių tikrinimus pasienyje.²⁵

2. Bevizio režimo poveikis

2.1. Bevizio režimo poveikis Lietuvos socialinei aplinkai, nelegalios migracijos valdymo ir prieglobsčio sistemai

Ankstesniame skyriuje aptarti aspektai pateikia svarbų kontekstą bevizio režimo įvedimo klausimais. Kokie galėtų būti konkretūs vizų režimo panaikinimo iššūkiai Lietuvos vidaus reikalų sistemai, ką suponuoja tyrimo tikslas ir šiek tiek plačiau, bus analizuojama kituose skyriuose ir poskyriuose.

Siekiant įvertinti bevizio režimo tarp Europos Sąjungos ir Rusijos poveikį, svarbu paanalizuoti vizų schemos panaikinimo įtaką Lietuvos socialinei aplinkai, koncentruojantis į legalios ir nelegalios migracijos tendencijas. Remiantis Migracijos departamento prognozėmis, įvedus bevizį režimą tarp Europos Sąjungos ir Rusijos, migracijos srautai turėtų nemažėti: priešingai, prognozuojama, kad pasireikštų didėjimo tendencijos. Rusija yra viena svarbiausių Europos Sąjungai nepriklausančių valstybių, iš kurios pastebimi santykinai dideli migracijos srautai į ES šalis. Svarbu pažymėti, kad pastebimas ir atvirkštinis migracijos srautas: Lietuvos atveju Rusija yra bene pagrindinė ES nepriklausanti šalis, į kurią išvyksta gyventi Lietuvos Respublikos piliečiai. Pavyzdžiui, 2004–2009 m. laikotarpiu į Rusiją gyventi kasmet vidutiniškai išvykdavo 487 Lietuvos Respublikos piliečiai, o 2006–2009 m. jau matyti tokio emigracijos srauto didėjimo tendencijos²⁶. Kaip rodo minėtuose metraščiuose fiksuojami duomenys, 2001–2004 m. laikotarpiu Rusijos piliečiai sudarė didžiausią dalį užsieniečių, kuriems buvo išduotas leidimas nuolat gyventi

²⁴ Interviu su p. Rimgaudu Lošiu, 2011 m. sausio 20 d. (19 išnaša).

²⁵ Esminis padidėjusių patikros mastų kriterijus – vieno keleivio tikrinimo laikas, kurio optimizavimui galimai tektų pasitelkti didesnę pasienyje tikrinimus atliekančių institucijų žmoniškųjų išteklių skaičių, o tai reikštų papildomų sąnaudų atsiradimą.

²⁶ Šaltiniai: 2004 m. Migracijos metraštis, 2005 m. Migracijos metraštis, 2006 m. Migracijos metraštis, 2007 m. Migracijos metraštis, 2008 m. Migracijos metraštis, 2009 m. Migracijos metraštis, <www.migracija.lt>, 26 01 2011.

Lietuvoje (per metus vidutiniškai 47 proc. visų išduotų leidimų)²⁷. 2005–2009 m. laikotarpiu išliko panašios tendencijos: Rusijos piliečiams buvo suteikta daugiausia ilgalaikių leidimų gyventi Europos Sąjungoje, tačiau procentinis metinis vidurkis sumažėjo iki 37 proc.²⁸ Tikėtina, kad panaikinus vizas dėl paprastesnės sienos kirtimo procedūros abipusės migracijos tendencijos galėtų dar sustiprėti. Preliminariais Policijos departamento duomenimis, laukiamas metinis migracijos iš Rusijos srautas padidėtų maždaug 3–3,5 karto (per Lietuvą ir kitas ES šalis), o tai reikštų, kad per metus į Lietuvos Respubliką vidutiniškai turėtų atvykti apie 3,5 mln. Rusijos piliečių (plg. 2010 m. į Lietuvą iš šios šalies atvyko daugiau nei 1,1 mln. jos piliečių), kuriems bus būtina atlikti transporto priemonių ir gabenamų daiktų (prekių) muitinį tikrinimą. Žinoma, laukiama ekonominės migracijos mastų augimo,²⁹ nors tokią asmenų srautų iš Rusijos padidėjimo prognozę reikėtų vertinti atsargiai, nes ji neturi realaus pagrindimo – tai yra visų prognozių visuomeninių procesų metodologijoje silpnoji vieta.

Dar viena svarbi nelegalios migracijos mastų sudedamoji dalis – į Lietuvos Respubliką atvykusių Rusijos piliečių pavėluotas išvykimas iš šalies. Įvedus bevizį režimą paaštrėtų ir neteisėto buvimo šalyje problemos, ypač pasireiškiančios piktnaudžiavimu laiku – t.y. per šešis mėnesius neišvykti iš Lietuvos Respublikos.³⁰ Pateikiamos prognozės rodo, kad bevizio režimo įvedimas padidintų nelegalios migracijos riziką, kadangi Rusijos piliečiai įvairiais laikotarpiais sudarydavo didžiąją dalį visų nelegalių migrantų.³¹ Visgi tai nėra pakankamas pagrindas prognozuoti nelegalios migracijos padidėjimą įvedus bevizį režimą. Antai, pasak Migracijos departamento atstovo, esant beviziam režimui nelegalios migracijos kiekis neturėtų pastebimai padidėti, nes nelegalūs migrantai dažnai būna kontrabanda³² užsiiman-

²⁷ Migracijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, *2004 m. Migracijos metraštis*, Vilnius, 2005, p. 49.

²⁸ Migracijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, *2009 m. Migracijos metraštis*, Vilnius, 2010, p. 60.

²⁹ Interviu su Policijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos tarptautinio bendradarbiavimo valdybos vyriausiuoju specialistu p. Aleksandr Valentij, 2011 m. vasario 9 d. Įvedus bevizį režimą paprastėja LR sienos kirtimo procedūra RF piliečiams ir RF piliečiams, norintiems patekti į LR teritoriją, nereikės atlikti vizos išdavimo procedūros. Bevizis režimas darytų įtakos pasienio gyventojų apsisprendimui atvykti į LR teritoriją dėl galimybės atgabenti pigesnes prekes ar organizuoti akcizinių prekių kontrabandos kanalus.

³⁰ Interviu su Migracijos departamento prie Vidaus reikalų ministerijos Užsieniečių reikalų skyriaus vedėju p. Antanu Turčinu, 2011 m. sausio 27 d.

³¹ Interviu su Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Vidaus reikalų ministerijos Veiklos organizavimo valdybos Pasienio kontrolės skyriaus vyresniuoju specialistu p. Alvydu Pumpučiu, 2011 m. sausio 27 d.

³² Apytiksliais apskaičiavimais 2010 m. muitinės užkardyta žala dėl neteisėto rusiškų cigarečių įvežimo siekia 45 mln. Lt.

tyt asmenys, kurių aktyvumo bevizis režimas neturėtų paveikti,³³ nebent teoriškai kontrabanda būtų susieta su didesniu Rusijos piliečių, įvažiavusių į Lietuvą, skaičiumi. Kita vertus, kontrabandos srautai ES, ir visų pirma Lietuvos kryptimi, yra nulemti skirtingų atitinkamų prekių kainų ir pragyvenimo lygio, kurie yra bene svarbiausi veiksniai nelegalios prekybos ir kontrabandos abipus sienos atvejais.

Oficiali statistika rodo, kad nors 1995–2010 m. laikotarpiu valstybės sienos su Rusija pažeidimų skaičius kito nepastoviai (vidutiniškai tai sudarė 155 sienos pažeidimus per metus), tačiau pastaruju metu (t.y. 2008–2010 m.) jis auga.³⁴ Per paskutinius penkiolika metų Lietuvos Respublikos pasienyje sulaikytų įtariamųjų Rusijos piliečių skaičius svyravo (nuo 2 asmenų 1995 m. iki 138 asmenų 2001 m.), tačiau 2006–2010 m. pastebimos sulaikymo mastų didėjimo tendencijos, kurios taip pat gali rodyti didėjančią nusikalstamumo grėsmės tikimybę, jei bus įvestas bevizis režimas³⁵. Dar vienas svarbus aspektas, susijęs su galima augsiančio nusikalstamumo tiek Lietuvoje, tiek Europos Sąjungoje rizika, apima Rusijoje egzistuojančias kelionės dokumentų klastojimo, dokumentų saugumo ir biometrinį identifikatorių nebuvimo problemas.³⁶ Šių problemų egzistavimas bei siekis sukontroliuoti jų neigiamas pasekmes Lietuvos vidaus saugumui užtikrinti galėtų paskatinti didesnių nei įprasta finansinių sąnaudų atsiradimą, apie ką bus rašoma vėliau.

Svarbu akcentuoti ir nelegalų akcizinių prekių gabenimą per Lietuvos–Rusijos sieną. Statistiniai duomenys rodo, kad 1997–2010 m. didžiausias kiekis tabako kontrabandos į Lietuvą buvo gabenamas būtent iš Rusijos – gerokai daugiau negu iš kitų kaimyninių šalių.³⁷ O alkoholio kontrabandos tendencijos tuo pačiu periodu yra labai nepastovios, tačiau pastebima, kad nėra tokio ryškaus nelegalaus gabenimo masto iš Rusijos kaip tabako kontrabandos atveju.³⁸

Dar viena svarbi migracijos procesų dalis, kurią galėtų paveikti vizų panaikinimas tarp Europos Sąjungos ir Rusijos – prieglobsčio sistema ir jo srautų

³³ Interviu su Migracijos departamento prie Vidaus reikalų ministerijos Užsieniečių reikalų skyriaus vedėju p. Antanu Turčinu, 2011 m. vasario 7 d.

³⁴ Valstybės sienos apsaugos tarnyba prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, *Užfiksuoti valstybės sienos pažeidimai*, Vilnius, 2010, <http://www.pasienis.lt/lit/Uzfiksuoti_valstybes_sienos_pazeidimai/142/1>, 29 01 2011.

³⁵ Valstybės sienos apsaugos tarnyba prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, *Lietuvos pasienyje sulaikyti įtariamai ieškoti asmenys*, Vilnius, 2010, <http://www.pasienis.lt/lit/Lietuvos_pasienyje_sulaikyti_itariamai_i/146/>, 29 01 2011.

³⁶ Interviu su p. Alvydu Pumpučiu (išnaša 31).

³⁷ Valstybės sienos apsaugos tarnyba prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, *Lietuvos pasienyje sulaikyta tabako kontrabanda*, Vilnius, 2010, <http://www.pasienis.lt/lit/Lietuvos_pasienyje_sulaikyta_tabako_gami/140/>, 29 01 2011.

³⁸ Valstybės sienos apsaugos tarnyba prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, *Sulaikyta alkoholio kontrabanda*, Vilnius, 2010, <<http://www.pasienis.lt/lit/IMG/139>>, 29 01 2011.

svyravimai. Rusijos piliečiai sudaro didžiausią prieglobsčio prašytojų dalį Lietuvoje: 1997–2004 m. laikotarpiu jie kasmet vidutiniškai sudarydavo net 60 proc. visų prieglobsčio prašytojų, o 2005–2009 m. šis skaičius išaugo iki 74 proc. Analizuojant naujausius metinius duomenis, pažymėtina, kad 2009 m. šis skaičius tradiciškai sudarė didžiausią prieglobsčio prašytojų dalį (54 proc.), o daugiausia tokių prašymų pateikė čečėnų tautybės piliečiai (tai sudarė apie 48 proc. visų pateiktų prašymų ir 88 proc. Rusijos piliečių prašymų), tačiau, palyginti su 2008 m. duomenimis, bendras prašymų dėl prieglobsčio suteikimo skaičius sumažėjo.³⁹

Duomenys, susiję su Rusijos piliečių prašymais dėl prieglobsčio suteikimo, pateiktais visos Europos Sąjungos ir kitų industrializuotų pasaulio valstybių mastu, rodo, kad tokių prašymų srautai 2009 m. sumažėjo, tačiau ši tendencija vertintina atsargiai, mat išryškėjo tik pastaraisiais metais, o kai kuriose Sąjungos šalyse, ypač neturiniose Europos Sąjungos išorinių sienų ar prisijungusiose prie Šengeno erdvės (pvz., Belgijoje, Vokietijoje, Olandijoje, Švedijoje, Liuksemburge, Austrijoje), šie srautai netgi padidėjo.⁴⁰

Bevizio režimo įvedimas galimai padidintų Rusijos piliečių paskatas kuo ilgiau pasilikti Europos Sąjungos teritorijoje, tikintis įgyti pabėgėlio statusą. Oficiali statistika rodo, kad 1997–2004 m. Lietuvoje pabėgėlio statusas buvo suteiktas šešiolikai Rusijos piliečių, o tai kasmet sudarė vidutiniškai 20 proc. viso skaičiaus tų, kuriems suteiktas pabėgėlio statusas.⁴¹ 2005–2009 m. šio statuso suteikimo mastai išaugo daugiau nei du kartus: šiuo laikotarpiu iš viso 37 Rusijos piliečiai pripažinti pabėgėliais, o tai sudarė didžiausią bendro pabėgėlių skaičiaus dalį (net 60 proc.).⁴² Tikėtina, kad bevizio režimo įvedimas galėtų paskatinti prieglobsčio prašymų mastų didėjimą, nes, netgi esant dabartiniam vizų režimui, Rusijos piliečiai sudaro didžiausią prieglobsčio prašytojų dalį.

Atsižvelgiant į migracijos bei prieglobsčio prašymo tendencijas, Migracijos departamento prognozes ir vertinant vizų panaikinimo tarp Europos Sąjungos ir Rusijos padarinius Lietuvos nelegalios migracijos valdymo bei prieglobsčio prašymų priėmimo sistemoms, galima teigti, kad nelegalių migrantų bei prieglobsčio prašytojų skaičiaus padidėjimas galimai padidintų šiose sistemose dirbančių tarnautojų darbo krūvius. Taip pat didėja rizika, kad Lietuva pagal Dublino II reglamentą turės prisiimti atsakomybę už kitose Europos Sąjungos valstybėse narėse pateiktus

³⁹ Interviu su p. Antanu Turčinu, 2011 m. sausio 27 d. (30 išnaša).

⁴⁰ Ten pat.

⁴¹ 2004 m. Migracijos metraštis, (27 išnaša), p. 69.

⁴² 2009 m. Migracijos metraštis, (28 išnaša), p. 85.

prieglobsčio prašymus⁴³ bei perimti Rusijos prieglobsčio prašytojus, kurie yra kirtę Lietuvos sieną ir patekę į kitas Sąjungos šalis.⁴⁴ Tokiu atveju būtų susiduriama su žmogiškųjų išteklių didinimo būtinybe, lydima papildomų finansinių išlaidų, kurios bus aptartos vėliau.⁴⁵

2.2. Bevizio režimo poveikis valstybės sienos apsaugos ir muitinės sistemoms

Galimas vizų panaikinimas turėtų poveikį Lietuvos sienos apsaugos ir LRM sistemoms. Vienas iš argumentų derybose dėl vizų panaikinimo ar galimų finansinių sąnaudų padengimo iš ES lėšų – Lietuvos atsakomybė už dalį Europos Sąjungos išorinės sienos. Atsižvelgiant į tai, bevizio režimo įvedimas turėtų reikšmingą įtaką Valstybės sienos apsaugos tarnybos, atliekančios su sienos apsauga, keleivių ir transporto priemonių kontrolę, valstybine migracijos procesų kontrolę, pabėgėlių registravimo klausimais susijusias funkcijas, ir muitinės, atliekančios keleivių, pasienio zonos gyventojų ir transporto priemonių ir jų gabenamų daiktų (prekių) kontrolę, veiklos organizavimui.⁴⁶

Įvedus bevizį režimą pastebimai išaugtų per Lietuvos kontroliuojamą Europos Sąjungos išorės sieną vykstančių keleivių, transporto bei prekių (daiktų) srautai. Panaikinus vizų režimą tikėtina, padidės šios kategorijos keliautojų skaičius, nes nereikės mokėti už visas, todėl į šią veiklą galės įsitraukti didesnis skaičius mažas pajamas turinčių asmenų, ypač pasienio gyventojų, kurių kelionės tikslas būtų gauti pajamų iš nelegalios prekybos. Dėl skirtingos šalių akcizų politikos ir egzistuojančio prekių kainų skirtumo didės nelegalios prekybos legaliai įvežta produkcija rizika. Didėjant srautams didės ir kontrabandos būdu įvežamų prekių patekimo į Lietuvą rizika. Dėl to Lietuvos biudžetas patirs nemažų nuostolių. Vien 2010 m. muitinės užkardyta žala dėl neteisėto rusiškų cigarečių įvežimo siekė 45 mln. Lt., todėl, kol yra tokia skirtinga Rusijos ir ES šalių akcizų politika, panaikinus visas padaugės ekonominio pobūdžio pažeidimų, susijusių su prekių kontrabanda, grėsmė, tačiau

⁴³ 2009 m. Migracijos departamentas priėmė 222 sprendimus prisiimti atsakomybę už kitose ES šalyse pateiktų prieglobsčio prašymų nagrinėjimą (pagal 2003 m. vasario 18 d. Tarybos reglamentą Nr. 343/2003). Beveik pusė šių sprendimų (107) priimta dėl Rusijos Federacijos piliečių prašymų.

⁴⁴ Interviu su p. Antanu Turčimu, 2011 m. sausio 27 d. (30 išnaša).

⁴⁵ Ten pat.

⁴⁶ Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos nuostatai, patvirtinti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. vasario 22 d. nutarimu Nr. 194, <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=163112>, 28 01 2011.

sunku tiksliai prognozuoti srautų augimo mastus.⁴⁷ Atsižvelgiant į minėtą srautų ir sienos kirtimo mastų augimą, padidėja kontrolės apkrova ir tikrinimų trukmė Lietuvos pasienyje, mat panaikinamas pirmasis Integruoto sienų valdymo modelio filtras, apimantis sienos politikos vykdymą trečiojoje šalyje, tranzitinėse šalyse ir kilmės šalyse, t.y., nebelieka keleivių kontrolės funkcijų įgyvendinimo konsulinėse įstaigose.⁴⁸

Siekiant efektyviai suvaldyti tokią galimą išaugiančių keleivių, transporto, daiktų (prekių) srautų bei patikros apkrovų pasienyje problemą, pastangas reikėtų nukreipti į žmogiškųjų ir finansinių išteklių, infrastruktūros bei modernių keleivių, transporto, daiktų (prekių) tikrinimo priemonių plėtrą.

Pastaruoju metu kai kuriuose pasienio kontrolės punktuose faktinis pralaidumas viršija projektinį, o vizų schemas naikinimo atveju tokios tendencijos, tikėtina, sustiprės, todėl planuojama darbui šiuose punktuose skirti maksimalų skaičių tikrinimą atliekančių tarnybų pareigūnų. Tai reiškia, kad vien Valstybės sienos apsaugos tarnyboje reikėtų maždaug 215 papildomų pareigybių.⁴⁹ Reikia pažymėti, kad tikslaus žmogiškųjų išteklių padidėjimo apskaičiuoti kol kas neįmanoma, mat trūksta duomenų, kiek ir kuriuose punktuose reikės didinti muitinės pareigūnų skaičių.⁵⁰

Svarbu pabrėžti, kad Specialiosios tranzito schemas, kaip Išorės sienų fondo (ISF) dalies, finansavimui Europos Komisija numatė per 2007–2013 m. laikotarpį skirti 108 mln. eurų, šias lėšas panaudojant tranzitą tarp Kaliningrado ir kitų Rusijos dalių reglamentuojančiai Europos Sąjungos *acquis* įgyvendinti.⁵¹ 2011–2013 m. pagal ISF metines programas Lietuvai dar skirta 48 mln. eurų specialiosios Kaliningrado tranzito schemas funkcionavimui (po 16 mln. eurų kasmet). Paskutiniams metams numatytų lėšų įsisavinimas numatytas iki 2015 m. birželio 30 d. Pažymėtina, kad greito bevizio režimo įvedimo atveju iškiltų papildomas klausimas dėl likusių numatytų lėšų panaudojimo. Kai kurie iš šių ES lėšų finansuojami projektai yra tęstiniai, tad baigtinio jų įgyvendinimo nebuvimas reikštų bereikalingas išlaidas.⁵²

⁴⁷ Interviu su Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Štabo Veiklos organizavimo valdybos Pasienio kontrolės skyriaus viršininku p. Audriumi Pauliukevičiumi, 2011 m. vasario 10 d.

⁴⁸ Interviu su p. Alvydu Pumpučiu (31 išnaša).

⁴⁹ Interviu su p. Audriumi Pauliukevičiumi (47 išnaša).

⁵⁰ Viename kontrolės punkte turėtų dirbti 21 muitinės pareigūnas, siekiant užtikrinti efektyvią asmenų ir transporto kontrolę. Interviu su Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus pavaduotoju p. Jonu Miškiniu, 2011 m. vasario 11 d.

⁵¹ Centrinė projektų valdymo agentūra, *Specialioji tranzito schema 2007-2013 m.*, 2011, <<http://www.cpva.lt/specialioji-tranzito-schema/>>, 28 01 2011.

⁵² Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, *Vizų režimo tarp ES ir Rusijos panaikinimo poveikio Lietuvai vertinimas*, 2010 m. lapkritis.

Tačiau būtina atkreipti dėmesį į tai, kad Bendrijos muitinės kodekse asmenų gabenamoms prekėms neregamentuota ir netaikoma tranzito procedūra. Pagal galiojančius teisės aktus asmenys, vykstantys iš/į Kaliningrado sritį, su savimi gabenamus daiktus turėtų deklaruoti išleidimo į laisvą apyvartą procedūrai, sumokant teisės aktuose numatytus mokesčius. Tikėtina, kad tai netenkintų Rusijos pusės, todėl šis klausimas turi būti aptartas ir reglamentuotas derybų dėl bevizio režimo metu.⁵³

Dar vienas svarbus bevizio režimo įvedimo poveikio aspektas valstybės sienos apsaugos ir LRM sistemoms apima Lietuvos pasienio kontrolės punktų modernizaciją. Aktualia problema tampa punktų bei jų prieigos infrastruktūros pertvarkymas ir projektinio bei praktinio pralaidumo pajėgumų didinimas.⁵⁴ Pasienio kontrolės punktų pralaidumo problemos sprendimui svarbūs keli aspektai. Reikalingos infrastruktūros įrengimas didinant materialiuosius pajėgumus (pvz., įrengiant aikštes ar plečiant eismo juostų pasienio kontrolės punktų teritorijose skaičių) padėtų užtikrinti geresnes laukimo eilėje sąlygas Lietuvos Respublikos pasienyje. Taip pat svarbu užtikrinti LRM bei pasienio tarnybos sąveiką, kontrolės organizavimo principus. Pasienio kontrolės punktų pralaidumo laipsnį galėtų padidinti atitinkamai modernizuota Rusijos pasienio punktų infrastruktūra.⁵⁵

2.3. Bevizio režimo poveikis vidaus saugumo užtikrinimui

Lietuvos vidaus saugumui bevizis režimas turėtų neigiamą įtaką ir būtų susijęs su keliais iššūkiais: tai bendras nusikalstamumo didėjimas, organizuoto nusikalstamumo grupuočių veiklos intensyvėjimas, terorizmo bei prekybos žmonėmis grėsmių augimas. Dėl ypatingos Lietuvos geografinės padėties šaliai iškiltų didesnis pavojus tapti narkotikų gabenimo tranzitine šalimi (į Kaliningradą iš visų likusių Rusijos Federacijos dalių).⁵⁶ Tokius vertinimus sustiprina ir Europolo atliktoje Rusijos organizuoto nusikalstamumo grėsmių vertinimo metodologijoje (ROCTA) pateikti duomenys, žymintys Rusijos piliečių nusikalstamų veikų slinkti nuo smurtinių prie finansinių nusikaltimų, ir traktuojantys šios kaimyninės šalies organizuoto nusikalstamumo grupuotes, kaip darančias didelę netiesioginę įtaką

⁵³ Interviu su Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus pavaduotoju p. Jonu Miškiniu, 2011 m. vasario 19 d.

⁵⁴ Interviu su p. Alvydu Pumpučiu (31 išnaša).

⁵⁵ Kaip pavyzdį galima pateikti Panemunės-Sovetsko ir Ramoniškių-Pagraničnij punktus, kuriuose Rusijos pusės infrastruktūra neatitinka lietuviškosios, egzistuoja modernizavimo lygio nesutapimų. Interviu su Pasienio kontrolės punktų direkcijos prie Lietuvos Respublikos susisiekimo ministerijos Statybų skyriaus vedėju p. Algirdu Blaškevičiumi, 2011 m. sausio 27 d.

⁵⁶ Interviu su Policijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Tarptautinio bendradarbiavimo valdybos viršininke p. Audrone Sviklaite, 2011 m. sausio 31 d.

saugumo užtikrinimui Europos Sąjungos mastu.⁵⁷ Kartu reikia pažymėti ir itin svarbų aspektą Lietuvai, jog policija iš VSD neseniai perėmė kovos su terorizmu funkcijas ir kol kas tam nebuvo skirti papildomi ištekliai.⁵⁸

Anksčiau aptarti augsiantys migracijos mastai gali prisidėti prie galimo nusikalstamumo didėjimo: tarp ikiteisminėse įstaigose užregistruotų užsieniečių, kaltinamų nusikalstamos veikos padarymu, jau dabar didžiausią dalį (daugiau nei 25% visų įtariamųjų) sudaro būtent Rusijos piliečiai.⁵⁹ Kalbant apie konkrečias nusikalstamas veikas, kurias padaro užsieniečiai, pažymėtina, kad dominuoja vagystės, kelių eismo taisyklių pažeidimai, įvairūs sukčiavimai, tačiau nemažą dalį sudaro sunkūs bei labai sunkūs nusikaltimai.

Atsižvelgiant į įvardytas grėsmes, bevizio režimo įvedimas turėtų reikšmingos įtakos kriminalinės bei viešosios policijos veiklos organizavimui, o tai pirmiausia būtų susiję su papildomų žmogiškųjų bei finansinių išteklių poreikiu. Viešosios policijos veiklos atžvilgiu vizų režimo panaikinimas reikštų policijos įstaigų migracijos padalinių pareigūnų, prevencijos padalinių tyrėjų (apylinkės inspektoriams) ir policijos patrulių darbo krūvio augimą, siekiant efektyviau sukontroliuoti Rusijos piliečių leistiną maksimalaus buvimo Lietuvoje laiką. Antra vertus, dėl galimai padidėsiančios nelegalios prekių apyvartos bei galimo nelegalaus darbo turėtų padidėti prevencijos padalinių, muitinės tyrėjų darbo apkrovos. Tuo pat metu kriminalinės policijos organizavimas bevizio režimo įvedimo atveju turėtų būti labiau sutelktas į galimų terorizmo grėsmių neutralizavimą – tam taip pat reikėtų papildomų žmogiškųjų bei technologinių išteklių.⁶⁰ Remiantis preliminariais Policijos departamento duomenimis, vizų režimo panaikinimas pareikalautų 22 papildomų pareigybių kriminalinės policijos ir 28 pareigybių viešosios politikos adekvačiam veiklos organizavimui užtikrinti.⁶¹

Dar vienas svarbus policijos ir LRM veiklos organizavimo aspektas – informacinių technologijų plėtros, palaikymo ir tobulinimo poreikis. Bevizio režimo įvedimo atveju padidėjus keleivių, transporto priemonių ir gabenamų daiktų (prekių) srautams, technologinių priemonių naujinimas (pirmiausia Policijos informacinės sistemos POLIS tobulinimas) būtų ypač aktualus dalykas, siekiant efektyviau kontroliuoti Rusijos piliečių atvykimą bei buvimo Lietuvoje laiką. Be to, būtina vystyti policijos ir muitinės informacinių sistemų suderinamumą informacijos mainams.

⁵⁷ Ten pat.

⁵⁸ Interviu su Policijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Tarptautinio bendradarbiavimo valdybos viršininke p. Audrone Sviklaite, 2011 m. vasario 6 d.

⁵⁹ Interviu su p. Audrone Sviklaite, 2011 m. sausio 31 d. (56 išnaša).

⁶⁰ Ten pat.

⁶¹ Interviu su p. Aleksandr Valentij, 2011 m. vasario 9 d. (29 išnaša).

Vidaus saugumui užtikrinti įvedus bevizį režimą reikalingas kokybiškai naujas teisinis pagrindas, kuris padėtų efektyviau bendradarbiauti Lietuvos Respublikos ir Rusijos pareigūnams. Reikia pažymėti, kad iki šiol nėra sudaryta dvišalė sutartis su Rusija dėl kovos su organizuotu nusikalstamumu, kurios projektą Lietuva pateikė dar 2001 m. Pažymėtina, kad tokia sutartis užtikrintų efektyvesnę bei paprastesnę keitimąsi įvairaus pobūdžio informacija. Šios sutarties pagrindu ne mažiau svarbu sudaryti žemesnio lygmens (tarpžinybinę) sutartį Vidaus reikalų, Finansų ministerijų lygiu, kuri leistų tiesiogiai bendradarbiauti su atitinkamomis Kaliningrado srities teisėsaugos ir LRM institucijomis bei padėtų dorotis su padidėsančiais migracijos, nusikalstamumo, transporto priemonių ir gabenamų daiktų (prekių) srautais po bevizio režimo įvedimo. Be to, analizuojant Europos Sąjungos ir Rusijos teisėsaugos bendradarbiavimo ypatybes, verta pažymėti, kad taip pat nėra pasirašyta Europos policijos biuro (Europolio) bei atitinkamų Rusijos institucijų sutartis, kuri leistų vykdyti bendrus tyrimus, sudarytų sąlygas keistis asmens duomenimis, kartu užtikrinant tokių duomenų apsaugos didinimą Rusijoje.⁶²

3. Bendra finansinė našta Lietuvai dėl bevizio režimo įvedimo

Analizuojant Europos Sąjungos – Rusijos bevizio režimo pasekmes Lietuvai, reikia apskaičiuoti bendrą finansinę našta, galimai teksiančią šaliai. Skaičiavimuose remiamasi tyrime minimų institucijų pateiktais bei tyrimo metu kritiškai įvertintais duomenimis. Kartu reikia pažymėti, kad skaičiavimų rezultatai yra preliminarūs, kadangi, kaip jau buvo minėta, keblu tiksliai prognozuoti daugelio veiksmų poveikį ir tiksliai išlaidas, susijusias su bevizio režimo įvedimu. Finansinių sąnaudų analizę vertėtų pradėti nuo piniginių išteklių, kurių Lietuva netektų, jeigu būtų panaikinta dabar veikianti vizų schema, įverčio.

Išorės sienų fondui priklausanti Specialioji tranzito schema, kurios finansavimui 2007–2013 m. finansinėje perspektyvoje numatyta 108 mln. eurų, įvedus bevizį režimą nebetektų prasmės, taigi vidutiniškai kasmet Lietuva prarastų apie 55,2 mln. litų pagal šią schemą teikiamos ES suprogramuotos paramos. Įvedus bevizį režimą Lietuva prarastų galimybę į valstybės biudžetą surinkti mokesčių už vizas, kuris šiuo metu sudaro 35 eurus už vieną vizą. 2008–2009 m. Rusijos piliečiams vidutiniškai išduotos 12 062 vizos, taigi kasmet tai sudaro apie 14,8

⁶² Interviu su Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus pavaduotoju p. Jonu Miškiniu, 2011 m. sausio 26 d.

mln. litų papildomų pajamų.⁶³ Ne mažiau reikšmingos išlaidos, susijusios su Specialiosios tranzito schemos įrangos, įsigytos už ES fondų lėšas, palaikymu ir atnaujinimu. Kaip žinia, minėtosios schemos veikimo panaikinimas lemtų tokios įrangos išlaikymo finansinių išpareigojimų perkėlimą Lietuvai.⁶⁴ Nutraukus šios schemos funkcionavimą Lietuva prarastų ES lėšas, kurios buvo numatytos pagal Lietuvos stojimo į ES sutarties penktą protokolą.⁶⁵ Pagal specialiąją Kaliningrado tranzito schemą yra įdarbinti 102 Užsienio reikalų ministerijos sistemoje dirbantys konsuliniai darbuotojai, kurių finansavimas 2010 m. sudarė 7,6 milijono litų, ir 184 VSAT darbuotojai, kuriems skiriamos lėšos iš minėtos schemos sudarė 7,2 milijono litų. Dar beveik 2,3 mln. litų atiteko papildomoms VSAT administracinėms, asmenų gražinimo bei technikos eksploatacijos išlaidoms. Įsigaliojus beviziam režimui, Lietuvos biudžetas ne tik netektų minėtų lėšų iš ES, bet ir turėtų atleisti dalį URM (apie 70 asmenų) bei VSAT darbuotojų, kurių atlyginimai buvo finansuojami tik iš specialiosios Kaliningrado tranzito schemos. Jei bevizis režimas įsigaliojotų 2013 m., Lietuva, panaikinus minėtą schemą, prarastų vienerių metų sumą – 16 milijonų eurų, mat lėšų 2013 metams suplanavimas ir patvirtinimas EK vyksta iki 2012 m. lapkričio 1 d.⁶⁶

Bevizio režimo įvedimo atveju, kaip minėta, nebeliktų keleivių kontrolės funkcijų įgyvendinimo konsulinėse įstaigose, o dalis šių funkcijų būtų perkelta į pasienį. Padidėsiantiems keleivių srautams suvaldyti, kontrolės efektyvumui bei adekvačiai patikros spartai užtikrinti reikės daugiau žmogiškųjų išteklių, kuriems reikės tam tikrų finansinių sąnaudų. Apytiksliai tai sudarytų 10 750 000 litų papildomų išlaidų per metus.⁶⁷

Itin svarbi tampa pasienio kontrolės punktų pralaidumo problema, kurios sprendimas priklauso nuo šių punktų infrastruktūros pertvarkos Rusijos pasienyje. Pasienyje galimai tektų įrengti transporto priemonių laukimo aikštes. Nors dauguma pasienio kontrolės punktų pastatyti santykinai neseniai, bevizio režimo įvedimas gali pareikalauti infrastruktūros modernizacijos pasienyje su Kaliningrado sritimi. Gali atsirasti poreikis plėsti transporto priemonių laukimo aikštelių skaičių

⁶³ Interviu su Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijos Konsulinio departamento Šengeno skyriaus vedėju p. Rimgaudu Lošiu, 2011 m. sausio 24 d.

⁶⁴ Interviu su Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Tarptautinio bendradarbiavimo departamento direktoriumi p. Olegu Skinderskiu, 2011 m. sausio 28 d.

⁶⁵ Protokolas Nr. 5 „Dėl asmenų sausumos tranzito tarp Kaliningrado srities ir kitų Rusijos Federacijos dalių“, <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:12003T/PRO/05:LT:HTML>>, 07 02 2011

⁶⁶ Interviu su Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos ES paramos administravimo skyriaus vedėja p. Daiva Racevičiene, 2011 m. vasario 7 d.

⁶⁷ Interviu su p. Audriumi Pauliukevičiumi (47 išnaša).

ar plotą ir atnaujinti infrastruktūros funkcijas aptarnaujančią IT bazę.⁶⁸ Panemunės pasienio kontrolės punkto lengvųjų automobilių ir krovininio transporto laukimo aikštelių su papildoma infrastruktūra projektavimas ir įrengimas sudarytų apie 4 mln. litų, Kybartų – apie 3 mln. litų, Ramoniškių punktas būtų modernizuojamas realizuojant antrąjį šio punkto statybos etapą, t.y. sudarant sąlygas ir krovininio transporto judėjimui, įrengiant papildomas eismo juostas su lydinčia infrastruktūra. Tai sudarytų apie 6 mln. litų. Prie punkto statomos aikštelės su infrastruktūra sąnaudos siekia beveik 4 mln. litų. Reikia pabrėžti, jog čia pateikti preliminarūs duomenys, kadangi tikslūs skaičius galima nustatyti tik atlikus realius projektavimo darbus.⁶⁹ Be to, pažymima, kad dėl infrastruktūros ir higieninės situacijos pagerinimo Panemunė–Sovietską punkte reikalingas naujas tiltas per Nemuną ir su juo susijusi infrastruktūra. Susisiekimo infrastruktūros (kelio tiesimo) sąnaudos siekiant pagerinti Lietuvos–Rusijos sienos kirtimą ties Panemunė–Sovietsku gali sudaryti apie 45 milijonus litų. Visgi tikimasi apie 35 milijonus litų gauti iš Europos kaimynystės ir partnerystės priemonės, Lietuvos, Lenkijos ir Rusijos bendradarbiavimo per sieną programos, jei bus gautas Lenkijos ir Europos Komisijos pritarimas, kadangi Rusija, kuri pagal susitarimą būtų finansiškai atsakinga už būsimo tilto per Nemuną statybą, pritaria lėšų panaudojimui iš minėtos programos.⁷⁰

Bevizio režimo įvedimas pareikalautų pasienio kontrolės punktų infrastruktūros plėtros ir tikrinimo įrangos atnaujinimo. Būtinomis ar trūkstamosiomis techninėmis prekių ir daiktų kontrolės priemonėmis reikėtų aprūpinti muitinės postus, besiribojančius su išorinėmis Europos Sąjungos sienomis. Tai yra Kauno teritorinės muitinės Kybartų ir Ramoniškių, taip pat Klaipėdos teritorinės muitinės Panemunės bei Nidos kelio postai. Pažymėtina, kad preliminari vieno tokio posto standartinės įrangos vertė sudaro vidutiniškai 600 tūkst. litų, taigi tokio muitinių postų modernizavimo ir technologinio adekvatumo užtikrinimo sąnaudos siektų apie 2,4 mln. litų. Dar vienas muitinės punktų veiklos sustiprinimo aspektas – rentgeno kontrolės sistemos transporto priemonėms ir kroviniams tikrinti įsigijimas.⁷¹ Dvi stacionarios/kilnojamos sistemos Panemunės ir Kybartų postuose kainuotų apie 14 milijonų litų, bet tai, esant teigiamam paraiškos vertintojų sprendimui, būtų finansuojama iš Europos kaimynystės ir partnerystės priemonės, Lietuvos, Lenkijos ir Rusijos bendradarbiavimo per sieną programos rėmuose jau 2011 m.

⁶⁸ Interviu su Pasienio kontrolės punktų direkcijos prie Lietuvos Respublikos susisiekimo ministerijos Statybų skyriaus vedėju p. Algirdu Blaškevičiumi, 2011 m. vasario 7 d.

⁶⁹ Interviu su Pasienio kontrolės punktų direkcijos prie Lietuvos Respublikos susisiekimo ministerijos Statybų skyriaus vedėju p. Algirdu Blaškevičiumi, 2011 m. vasario 10 d.

⁷⁰ Interviu su Kelių ir civilinės aviacijos departamento prie Lietuvos Respublikos susisiekimo ministerijos direktoriumi p. Šarūnu Baubliu, 2011 m. vasario 10 d.

⁷¹ Interviu su p. Jonu Miškiniu. 2011 m. vasario 11 d. (50 išnaša).

pirmą pusmetį. Vėliau rentgeno kontrolės sistemomis planuojama aprūpinti likusius LRM postus keturiomis sistemomis (2 – muitinės kelio postuose, 2 – muitinės geležinkelio postuose), kurių kaina siektų apie 50 milijonų litų. Pažymėtina, kad vienos tokios sistemos metinės eksploatacinės išlaidos siekia apie 200 000 Lt.⁷²

Bevizio režimo tarp Europos Sąjungos bei Rusijos įvedimas galimai pareikalaus didesnio žmoniškųjų išteklių skaičiaus nelegalios migracijos bei prieglobsčio valdymo srityje. Pasak Valstybės sienos apsaugos tarnybos specialistų, būtinos didesnės pajėgos, reikalingos kontroliuoti bevizio režimo laikymuisi šalies viduje, ypač siekiant grąžinti nelegalius migrantus ar kitus įstatymui nepaklususius Rusijos Federacijos piliečius atgal į tėvynę. Tokiu atveju prireiktų didinti Europos grąžinimo fondo skiriamą paramą.⁷³ Svarbu pažymėti, kad Lietuvai 2008–2013 m. iš šio fondo numatyta skirti beveik 5 mln. eurų paramos,⁷⁴ taigi spėjama, jog ši parama turėtų padidėti bent du kartus – tai turėtų sudaryti apie 10 mln. eurų.⁷⁵

2010 metais prieglobsčio prašėsi 113 Rusijos piliečių, prieglobstis suteiktas 68 asmenims.⁷⁶ Vieno prieglobsčio prašymo nagrinėjimo išlaidas sudaro apie 3000 litų, o asmens, gavusio prieglobstį, integracija kainuoja apie 1500 litų. Susumavus paaiškėja, kad 2010 m. tokios išlaidos siekė apie 340 000 litų, o integracijos sąnaudos buvo apie 100 000 litų. Nors Migracijos departamentas prognozių nepateikė, tačiau, remiantis Policijos departamento prognozėmis apie migrantų skaičiaus padidėjimą ir siejant jį su proporcingu prieglobsčio prašymų išaugimu, galima prognozuoti, kad bevizio režimo įvedimas sudarytų maždaug vieną milijoną litų, kuriuos reiktų skaičiuoti kaip išlaidas prieglobsčio teikimo sistemai. Be to, pažymėtina, kad viena užsieniečio išlaikymo diena Pabradės Užsieniečių registracijos centre kainuoja 50 litų. 2010 metais centre buvo 69 Rusijos Federacijos piliečiai. Bendras jų buvimo dienų skaičius – 5634 dienos, taigi bendra išlaidų suma siekė beveik 282 000 litų.

Remiantis Policijos departamento prognozėmis, bevizio režimo sąlygomis siekiant įgyvendinti policijai pavestas funkcijas,⁷⁷ atsiras papildomų žmoniškųjų ir finansinių išteklių poreikis. Pažymėtina, kad naujų kriminalinės policijos pareigybų išlaikymo išlaidos per metus sudaro 1 026 200 litų. Naujai įsteigtų pareigybų

⁷² Interviu su Muitinės departamento Statistikos analizės skyriaus viršininko pavaduotoju p. Šarūnu Ramanausku, 2011 m. vasario 10 d.

⁷³ Interviu su p. Alvydu Pumpučiu (31 išnaša).

⁷⁴ Centrinė projektų valdymo agentūra, *Europos grąžinimo fondas 2008-2013 m.*, 2011, <<http://www.cpva.lt/europos-grazinimo-fondas/>>, 31 01 2011.

⁷⁵ Interviu su p. Audriumi Pauliukevičiumi (47 išnaša).

⁷⁶ Interviu su p. Antanu Turčinu, 2011 m. vasario 7 d. (33 išnaša).

⁷⁷ T.y. užkardyti, atskleisti ir iširti nusikalstamas veikas ir kitus teisės pažeidimus ekonomikai, verslo tvarkai ir finansams, sustiprinti akcizais apmokestinamų ir kitų prekių nelegalios apyvartos kontrolę teritorinėse policijos įstaigose, besiribojančiose su Rusijos siena.

veiklai užtikrinti būtinos papildomos išlaidos: pareigūnų uniforminei aprangai – 78 284 litų; pareigūnų darbo vietoms įrengti – 132 000 litų; tarnybiniam transportui (papildomai 4 automobiliams) įsigyti ir išlaikyti – 440 000 litų.

Vizų režimo panaikinimas Lietuvos policijai svarbus finansine prasme. Nutraukus specialiosios tranzito schemos vykdymą netenkama finansinės paramos iš ISF, o tai, skaidant lėšas, policijos finansavimą kasmet vidutiniškai sumažintų 10 mln. litų.⁷⁸ Tokiu atveju Lietuvai neteks vykdyti šios programos priemonių, tačiau nereikia pamiršti lėšų, skirtų įsigytoji įrangos eksploatacijai ir palaikymui, poreikio.⁷⁹ Atsižvelgiant į įvardytą darbo krūvio padidėjimą, minėtos finansinės paramos netekimas gali turėti neigiamos įtakos saugumo grėsmių valdymui vizų panaikinimo Rusijai kontekste.

Remiantis preliminariais Viešosios policijos valdybos skaičiavimais, viešajam saugumui garantuoti taip pat reikėtų papildomų žmogiškųjų išteklių. Jų išlaikymo sąnaudos per metus – 1 213 950 litų. Naujai įsteigtų pareigybių veiklai užtikrinti būtinos papildomos išlaidos pareigūnų uniforminei aprangai – 118 384 litų, darbo vietoms įrengti – 168 000 litų, tarnybiniam transportui (papildomai 15 automobilių) įsigyti ir išlaikyti – 660 000 litų. Prie IT sektoriaus techninės bazės atnaujinimo išlaidų (POLIS sistemos atnaujinimas kainuoja 500 000 litų) reikia priskirti darbus, susijusius su rusų kalbos transliteracijos naudojimu Lietuvos policijos registruose ir informacinėse sistemose, kuriose kaupiami demografiniai duomenys. Tokių atnaujinimų sąmata gali būti nuo 100 tūkst. litų iki 1 mln. litų. Jei papildomai reikėtų specializuotų skaitytuvų, sąmata išaugtų iki 3–4 mln. litų. Prie technologinio policijos veiklos patobulinimo galima priskirti būtinumą įsigyti biologinio, cheminio ir radioaktyvios taršos nustatymo įrenginius (5 vnt.), kaip prevencinio pobūdžio techninę priemonę, skirtą teroristinių išpuolių galimybės užkirsti. Tokia įranga kainuotų apie 350 000 litų, tačiau jos poreikį pagrindžia tai, kad Rusijai panaikinus vizų režimą, manoma, gali padidėti teroristinių išpuolių tikimybė Lietuvoje.⁸⁰ Dar viena finansavimo didinimo poreikio sritis yra susijusi su rinktine „Aras“: grėsmių likvidavimui užtikrinti rinktinei reikalinga technologinė įranga ir priemonės, kurios gali maksimaliai kainuoti maždaug 2 361 500 litų. Tokį lėšų padidėjimą galima sieti ne tik su bevizio režimo įvedimu, bet ir su bendrais poreikiais kovoje su terorizmu perimant VSD funkcijų dalį, jei joms vykdyti iš Lietuvos biudžeto nėra skiriamas papildomas finansavimas.

⁷⁸ Interviu su Policijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos tarptautinio bendradarbiavimo valdybos vyriausioju specialistu p. Aleksandr Valentij, 2011 m. vasario 9 d. (29 išnaša).

⁷⁹ 2010 m. šios eksploatacinės išlaidos sudarė 1 218 000 Lt, tačiau prognozuojama, kad 2011 m. jos sumažės iki 1 184 000 Lt. Interviu su Policijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos tarptautinio bendradarbiavimo valdybos vyriausioju specialistu p. Aleksandr Valentij, 2011 m. vasario 11 d.

⁸⁰ Pagrindinė tikėtina problema – tai įvairaus tipo sprogmenų, įskaitant ir „nešvarias bombas“ su CBRN elementais, gabenimas, laikymas ir panaudojimas teroristiniams išpuoliams, taip pat tikėtini ir plataus masto įkaitų pagrobimo atvejai. Interviu su p. Aleksandr Valentij, 2011 m. vasario 9 d. (29 išnaša).

Remiantis preliminariais Muitinės departamento skaičiavimais, siekiant užtikrinti išaugiančio vykstančių asmenų srauto muitinę kontrolę LRM postus pasienyje su Kaliningrado sritimi reikėtų aprūpinti moderniomis rentgeno kontrolės sistemomis (toliau – RKS). Naujų RKS įdiegimą reikėtų atlikti dviem etapais: pirmojo etapo metu įsigyti 2 stacionarias/kilnojamas RKS (preliminari kaina – apie 14 000 000 litų), antrojo etapo metu įsigyti dar 4 stacionarias RKS (po dvi kelio ir geležinkelio muitinės postams) Jų preliminari kaina – apie 40 000 000 litų. Vienos tokios RKS metinės eksploatacinės išlaidos siekia apie 200 000 litų, todėl, atsižvelgiant į įdiegtų RKS skaičių, eksploatacinių išlaidų suma gali svyruoti nuo 400 000 iki 1 200 000 litų per metus. Muitinės kontrolei užtikrinti šalies viduje muitinės mobiliosios grupės (toliau – MMG) turi būti aprūpintos modernia muitinio tikrinimo įranga, taip pat reikėtų papildomų žmogiškujų išteklių bei transporto priemonių.⁸¹

Apibendrinant atliktą preliminarios bendros finansinės naštos Lietuvos analizę, Europos Sąjungos – Rusijos bevizio režimo įvedimo sąnaudas galima skirstyti į dvi dalis. Viena dalis susijusi su patiriamais finansiniais nuostoliais dėl sumažėjusio ES finansavimo, o pirmiausia – dėl paramos pagal Specialiąją tranzito schemą netekimo, taip pat dėl lėšų, gautų surinkus vizos mokesčius, praradimo. Šios rūšies bendrosios sąnaudos⁸² per metus sudarytų maždaug 70 mln. litų ir net galimai daugiau.⁸³ Antroji sąnaudų dalis apibūdintina kaip prognozuojamosios (žr. 1 lentelę).⁸⁴ Pastarosios sąnaudos gali būti tiek metinės, kurias sudaro papildomų pareigybių ir atitinkamos įrangos išlaikymas, tiek papildomos „vienkartinės“, apimančios infrastruktūros įrengimus, technikos pirkimą bei būsimus projektus. Gavus pageidautiną paramą (daugiausiai iš Europos kaimynystės ir partnerystės priemonės, Lietuvos, Lenkijos ir Rusijos bendradarbiavimo per sieną programos), tokių projektų sąnaudos sumažėtų. Tyrime minėtų institucijų atstovai nedetalizavo, kokie finansiniai šaltiniai galėtų kompensuoti netenkamas lėšas ar išaugusias sąnaudas. Visgi, remiantis Policijos departamento duomenimis, tai galėtų būti ES finansiniai mechanizmai.⁸⁵

⁸¹ Papildomų MMG pareigybių atlyginimų fondo išlaidos sudaro 658 500 litų, papildomos išlaidos pareigūnų uniforminei aprangai – 60 000 litų, naujų patrulinių ir kinologinei veiklai skirtų transporto priemonių įsigijimas – 850 000 litų, modernios muitinio tikrinimo techninės įrangos įsigijimas – 1 050 000 litų.

⁸² Metinės pajamos pagal Specialiąją tranzito schemą bei surinkti mokesčiai už vizas.

⁸³ Jei pridėtume ir užkardytą žalą dėl neteisėto rusiškų cigarečių įvežimo, remiantis 2010 m. duomenimis (45 mln. Lt.), tai suma išaugtų iki 115 mln. Lt. Papildomas išlaidas dar sudarytų neapskaičiuoti Lietuvos biudžeto praradimai dėl negautų pajamų už Lietuvoje realizuojamą neapskaitomą nelegaliai ir legaliai įvežtą kurą, alkoholį ir maisto prekes, patenkančias iš Rusijos (Kaliningrado srities).

⁸⁴ Lentelėje kai kurių nurodytų finansinių išraiškų dydis gali būti didesnis nei Lietuva gali tikėtis tyrime aptartoms sritims ES 2014–2020 m. finansinėje perspektyvoje, todėl minėtus skaičius galima vertinti kaip preliminarų ir greičiausiai dėl politinių priežasčių koreguotiną institucinių ateities poreikių vertinimą.

⁸⁵ Interviu su Policijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos tarptautinio bendradarbiavimo valdybos vyriausiuoju specialistu p. Aleksandr Valentij, 2011 m. vasario 19 d.

Išvados

Remiantis tyrimui išskeltomis užduotimis ir laukiama analizės rezultatais buvo nustatytas numatomo bevizio režimo tarp Europos Sąjungos ir Rusijos Federacijos įvedimo poveikis, kokybiškai ir kiekybiškai, atsižvelgiant į šių dienų situaciją, įvertintas poveikis Lietuvos vidaus reikalų sistemai; kartu buvo apibrėžtos problemos, su kuriomis susidurtų Lietuvos valstybės sienos apsaugos sistema, Lietuvos migracijos valdymo sistema, Lietuvos policijos ir muitinės įstaigos įvedus bevizį režimą tarp ES ir Rusijos. Tiriant politinį bevizio režimo įvedimo kontekstą, galima konstatuoti, kad tai jau yra prasidėjęs procesas, o Lietuvoje, žinant šalies poveikio galimybes, instituciškai ir politiškai sutariama dėl režimo neišvengiamumo, Rusijos pažangos rodiklių, atsižvelgiant į ES reikalavimus, matavimo ir ES neprisirūšimo prie konkrečių bevizio režimo įvedimo terminų. Be to, beviziam režimui yra rezervuotas pritarimas Europos Sąjungoje, siekiama, kad Rusija atliktų pirmuosius „namų darbus“ (panaikintų registraciją bei įvestų biometrinius pasus). Reikia pažymėti, kad diskusijų ir derybų procese egzistuoja atsargesnių ir skeptiškesnių šalių grupė, kuriai priklauso Baltijos, Šiaurės šalys, naujosios ES narės ir Austrija, Jungtinė Karalystė bei Olandija. Lietuvos nuostata, kad bevizis režimas Rusijai nebūtų įvestas anksčiau, yra normatyviškai pagrįsta, tačiau nėra politiškai pasiekiamas, nes bevizio režimo įvedimas didžia dalimi priklausomas nuo bet kurios šalies pažangos: Rusijos atžvilgiu gali suveikti didžiųjų ES šalių politinė parama, kaip antai, nustatant šiai kaimyninei valstybei pigesnę vizų kainą nei, pvz., Rytų partnerystės šalims.

Šios mažos apimties studijos išvados ir pasiūlymai iš dalies orientuojami į ateities perspektyvas, o tai metodologiškai apsunkina tikslus vertinimus. Socialiniuose moksluose prognozės yra susijusios tik su tam tikrų veiksmų identifikavimu ir jų poveikio esant tam tikrai situacijai nustatymu. Šio tyrimo atveju užsakyme suformuotas tikslas ir uždaviniai orientuojami į specifinius veiksmus bei jų poveikį, tačiau neatmestina, kad kompleksiškoje socialinėje realybėje gali pasireikšti ir kitų veiksmų, neįtrauktų į studiją, poveikis, kuris čia nėra aptariamas dėl tyrimo apimties ribotumo. Vertinant bevizio režimo poveikį legalios ir nelegalios migracijos mastams, galima teigti, jog dėl paprastesnės sienos kirtimo procedūros abipusės migracijos tendencijos sustiprės, o legali Rusijos piliečių migracija į Lietuvą, tiek kaip į galutinį, tiek kaip į tarpinį kelionės tikslą padidės 2-3 kartus. Informacija apie būsimus nelegalios migracijos mastus yra įvairi, tačiau teigti, kad nelegalios migracijos mastas didėtų, nėra realaus pagrindo. Tikėtina, jog Lietuvoje daugės Rusijos piliečių, norinčių įgyti pabėgėlio statusą. Nelegalių migrantų bei prieglobsčio prašytojų skaičiaus augimas, prognozuotina, padidintų su šiomis problemomis

dirbančių tarnautojų darbo krūvius. Gali didėti rizika, kad Lietuva turės prisiimti atsakomybę už kitose ES šalyse pateiktus Rusijos prieglobsčio prašymus bei perimti tuos prieglobsčio prašytojus, kurie yra kirtę Lietuvos sieną.

Bevizis režimas panaikina specialiosios Kaliningrado tranzito schemos poreikį ir šios schemos finansavimą. Be to, įvedus bevizį režimą ir dingus Rusijos piliečių „filtrui“ Lietuvos konsulinėse įstaigose, išaugtų per Lietuvos – Rusijos sieną vykstančių keleivių bei kartu transporto bei prekių (daiktų) srautai. Prognozuojant galima teigti, kad VSAT žmogiškuosius išteklius reikėtų padidinti maždaug 215 papildomų pareigybių.⁸⁶ LRM veiklos efektyvumui užtikrinti numatyta didinti žmogiškuosius išteklius, bet tikslių duomenų apie jų augimą vis dar trūksta. Remiantis Muitinės departamento pateiktais duomenimis, viename kontrolės punkte turėtų dirbti 21 muitinės pareigūnas, siekiant užtikrinti efektyvią asmenų, transporto priemonių ir jomis gabenamų daiktų (prekių) muitinę kontrolę.

Lietuvos vidaus saugumui bevizis režimas turėtų neigiamą įtaką: tai bendras nusikalstamumo didėjimas, organizuoto nusikalstamumo grupuočių veiklos intensyvėjimas bei terorizmo ir prekybos žmonėmis grėsmių plitimas. Be to, Lietuvos–Rusijos sienos pažeidimų skaičiaus augimas, sulaikymų mastų ir nelegalaus akcizinių prekių gabenimo didėjimas gali rodyti nusikalstamos veiklos augimo tikimybę. Įvardytos grėsmės reikalautų papildomų žmogiškųjų (78 papildomų pareigybių) bei finansinių išteklių. Studija atskleidė naujų teisinių priemonių, padėsiančių bendradarbiauti Lietuvos ir Rusijos, ES ir Rusijos pareigūnams, reikalingumą vidaus saugumo užtikrinimo srityje.

Apibendrinant svarbu akcentuoti, kad Europos Sąjungos – Rusijos bevizio režimo įvedimo sąnaudos susideda iš dviejų dalių: pirma, tai sąnaudos, susijusios su nuostoliais dėl sumažėjusio ES finansavimo, ir negautos lėšos. Tai per metus sudarytų per 70 mln. litų ir net galbūt daugiau, įtraukiant praradimus dėl negautų pajamų už Lietuvoje realizuojamas nelegaliai ir legaliai įvežtas prekes. Antra, prognozuojamos išlaidos, kurių apibendrinimas yra pateiktas žemiau esančioje lentelėje.

Galiausia reikia pažymėti, kad Kaliningrado srities išskirtinumas taip pat yra svarbus aspektas: viena vertus, Lietuvoje yra politinių nuostatų Kaliningrado sričiai suteikti daugiau išskirtinumo judėjimo, atvirumo srityje, tačiau, antra vertus, dėl migracijos iš šios srities ir ekonominio išsivystymo netolygumų Lietuvos ekonomika šalies pasienyje, tikėtina, patirs papildomą spaudimą.

⁸⁶ Interviu su p. Audriumi Pauliukevičiumi (47 išnaša).

1 lentelė. **Bendra preliminarai ES–Rusijos Federacijos
bevizio režimo įvedimo finansinė našta Lietuvai, litais**

	Metinės sąnaudos	Papildomos sąnaudos	Numatomi ateities projektai
Sąnaudų rūšis pagal veiklos sritis			
1. Sienos apsaugos organizavimas			
1.1. Papildomų VSAT pareigybių išlaikymas	10750000		
1.2. Pasienio kontrolės punktų modernizacija		17000000	
1.3. Tilto Panemunė–Sovetskąs statyba			45000000
2. Muitinės veiklos organizavimas			
2.1. Muitinės postų modernizavimas		2 400 000	
2.2. Rentgeno kontrolės sistemos (RKS) įrengimas	400 000 (1 200 000) ¹	14 000 000 ²	40000000
2.3. Muitinės mobiliųjų grupių (MMG) įranga		1 900 000	
2.4. Papildomų MMG pareigybių išlaikymas	658 500		
2.5. Pareigūnų uniforminė apranga		60000	
3. Policijos veiklos organizavimas			
3.1. Kriminalinės policijos papildomų pareigybių išlaikymas	1026200	650284	
3.2. Viešosios policijos papildomų pareigybių išlaikymas	1 213 950	946384	
3.3. IT bazės atnaujinimas (POLIS) ³		500000	
3.4. Biologinio, cheminio ir radioaktyvios taršos nustatymo įrenginių įsigijimas		350000	
3.6. „ARO“ techninė įranga		2 361 500	
3.7. Specialios tranzito schemos įrangos eksploatacija	1 184 000 ⁴		
4. Prieglobsčio prašymo sistemos veiklos organizavimas			
4.1. Prieglobsčio prašymo procedūros	1000000 ⁵		
4.2. Užsieniečių išlaikymas Užsieniečių registracijos centre	282000 ⁶		
5. Iš viso	16514650 (17314650)	40168168	85000000

Šaltinis: autorių surinkti duomenys

¹ Tokia suma susidarytų, jei veiktų ne 2, bet 6 stacionarios rentgeno kontrolės sistemos.

² Planuojamas finansavimo šaltinis – Europos kaimynystės ir partnerystės priemonė „Lietuvos, Lenkijos ir Rusijos bendradarbiavimo per sieną programa“ (dabartinė būklė – programos Jungtiniam techniniam sekretariatui pateikta paraiška).

³ Pastaba: paprastumo dėlei pateikiamos sąnaudos be papildomų išlaidų, kurios galėtų sudaryti nuo 100 000 iki 4 mln. litų.

⁴ Pastaba: apskaičiuota remiantis 2011 m. prognozėmis.

⁵ Pastaba: apskaičiuota remiantis metiniais 2010 m. duomenimis apie prieglobsčio prašymo nagrinėjimo ir asmens, gavusio prieglobstį, integracijos išlaidas.

⁶ Pastaba: apskaičiuota remiantis metiniais 2010 m. duomenimis apie užsieniečių išlaikymą Užsieniečių registracijos centre.

Rekomendacijos

Atlikus analizę ir apskaičiavus bevizio režimo įvedimo finansinę išraišką, šioje dalyje bus siūlomi galimi numatomų problemų sprendimo būdai ir tam tikros iššūkių valdymo, švelninimo priemonės. Visgi reikia pažymėti, kad praktikoje sunku neutralizuoti visus padarinius, kadangi jos yra kompleksiškos ir turi ilgalaikį socialinį ir ekonominį poveikį ne vien Lietuvos vidaus reikalų sistemai, bet ir platesniu šalies ar ES mastu. Be to, tyrime yra įvertinamos tik ES–Rusijos bevizio režimo sąnaudos, tačiau nenagrinėjama galima bevizio režimo finansinė ir kitokia nauda, kuria yra suinteresuotos Ūkio ministerija ir ypač prie jos esantis Turizmo departamentas – tai galėtų būti ateities tyrimų uždavinys.

Politiškai ir istoriškai santykiai su Rusija visada buvo viena svarbiausių vidaus ir užsienio darbotvarkės problemų Lietuvoje. Galių asimetrija, identiteto sankirtos, skirtinga gyvosios atminties interpretacija, taip pat ekonominės tarpusavio priklausomybės ir energetinių šaltinių problemos suponuoja aktyviai konstruoti santykius su Rusija, pasinaudojant ES struktūra ir ieškant partnerių ES. Todėl šiame tyrime analizuojamos temos srityje reikia išnaudoti esamas ir kuriamas bendradarbiavimo galimybes su šalimis, turinčiomis panašius interesus, t.y. visų pirma su Baltijos ir Šiaurės kaimynėmis, Lenkija, atkreipiant dėmesį į NB8+1 (Baltijos, Šiaurės ir Jungtinės Karalystės šalių formatą) ir su skeptiškai nusiteikusiomis bevizio režimo atžvilgiu ES narėmis. Rekomenduotina ir toliau siekti bevizio režimo įvedimu susijusių priemonių įgyvendinimo Rusijoje, taip pat šios šalies pažangos matavimo bei pirminių jos „namų darbų“ atlikimo, siekiant, kad kuo didesnė šalių grupė ir EK laikytųsi šių pozicijų.

Artėjant 2014–2020 m. finansinei perspektyvai, kuomet Lietuvos institucijos pateiks finansiškai pagrįstus poreikius naujam programavimo laikotarpiui, žvelgiant į administracines priemones ir žmogiškuosius išteklius verta numatyti kompensacinių priemonių ar perkvalifikavimo įtraukimą žmonėms, kurie neteks darbo nustojus veikti specialiajai Kaliningrado tranzito schemai. Rekomenduojama finansinėmis ir administracinėmis priemonėmis stiprinti Lietuvos–Rusijos sienos apsaugą, Lietuvos muitinę, vidaus saugumą ir prieglobsčio sistema besirūpinančių Lietuvos institucijų funkcijas, taip pat jų suderinamumą, ypač informacijos apsikeitimo srityje, plėtrą. Vienas iš galimų pasiūlymų – parengti tarpinstitucinių veiklos planą, kuriame būtų numatomos bendros grėsmių neutralizavimo ir prevencijos priemonių gairės⁸⁷. Reiktų imtis prevencinių išankstinės patikros priemonių, apsaugančių nuo asmenų piktnaudžiavimo prieglobsčio prašymu ir,

⁸⁷ Interviu su p. Audrone Sviklaite, 2011 m. sausio 31 d. (išnaša 56)

keičiantis informacija tarp pasienyje veikiančių institucijų, užkirsti kelią kirsti sieną asmenims, kurie yra prašęsi prieglobsčio ir ateityje gali tuo piktnaudžiauti.⁸⁸ Taip pat patartina vystyti dvišalį bendradarbiavimą abipus sienos tarp Lietuvos ir Rusijos bei ES ir Rusijos atitinkamų institucijų tyrimo apžvelgtose srityse⁸⁹ ir siekti abipusio suinteresuotumo dėl neigiamų padarinių neutralizavimo. Taigi vienas iš pasiūlymų – Rusijos įpareigojimas įgyvendinti supaprastintas jos piliečių grąžinimo į tėvynę procedūras.⁹⁰ Lietuva, be to, turi siekti ES ir Rusijos susitarimuose įtvirtinti nuostatą, pabrėžiančią abipusį sienos pralaidumo didinimą, siekiant išvengti diskriminacijos iš Rusijos pusės.

Galiausiai analizuojamame bevizio režimo tarp Europos Sąjungos bei Rusijos Federacijos kontekste nemažos svarbos įgyja ir gerosios praktikos pavyzdžiai. Vienas iš tokių – *Electronic System for Travel Authorization* (ESTA), naudojama JAV.⁹¹ Sistemos esmę sudaro piliečių, norinčių keliauti į JAV, registravimas automatinėje sistemoje ir leidimų suteikimas. Europos Sąjungoje analogiško mechanizmo nėra, tačiau Lietuvai būtų naudinga įvairiais ES lygmenimis siūlyti išanalizuoti tokios sistemos įvedimo galimybę įvedus bevizį režimą. Siekiant užtikrinti šių prekių muitinės kontrolę, kad jos nesankcionuotai nepatektų į ES muitų teritoriją, būtų tikslinga asmenų gabenamiems daiktams taikyti specialų muitinės priežiūros režimą. Šios priemonės turėtų būti finansuojamos iš ES, įgyvendinant specialią tranzito schemą (arba analogišką) programą, o šis klausimas turi būti aptartas ir reglamentuotas ES lygiu.

2011 lapkritis

⁸⁸ Ten pat.

⁸⁹ Pvz., sudaryti dvišalę sutartį su Rusija dėl kovos su organizuoju nusikalstamumu, kuri užtikrintų efektyvesnę keitimąsi informacija; sudaryti žemesnio lygmens (tarpžinybinę) sutartį Vidaus reikalų, Finansų ministerijų lygiu, kuri palengvintų bendradarbiavimą su atitinkamomis Kaliningrado srities institucijomis po bevizio režimo įvedimo; ES lygiu pasirašyti Europolo bei atitinkamų Rusijos institucijų sutartį, kuri leistų vykdyti bendrus tyrimus, sudarytų sąlygas keistis asmens duomenimis, kartu užtikrinant tokių duomenų apsaugos didinimą Rusijoje.

⁹⁰ Interviu su p. Antanu Turčinu, 2011 m. sausio 27 d.

⁹¹ Interviu su Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Tarptautinio bendradarbiavimo departamento direktoriumi p. Olegu Skinderskiu, 2010 m. gruodžio 8 d.